

Obr. 1 Současná úvodní stránka nejstaršího webu o egyptologii nazvaného *Egyptology Resources* (s laskavým svolením N. Strudwicka) / Fig. 1 Current frontpage of the oldest website on Egyptology, *Egyptology Resources* (courtesy of N. Strudwick)

Egyptologie na internetu

Martin Odler

Internet zásadním způsobem změnil přístup k informacím. Tato opravdová revoluce se dotkla i dostupnosti poznání lidské minulosti. „Alternativní“ vykladači historie a památek starověkého Egypta doposud používají oblíbená klišé o nedostupném a utajovaném egyptologickém „vědění“. Toto klišé je však daleko od reality. Mezitím na internetu vzniklo a vzniká obrovské množství volně přístupných, ověřených a seriózních zdrojů o dějinách a kultuře starověkého Egypta. Vzácné svazky, kdysi uchovávané pouze ve specializovaných knihovnách, jsou v digitální podobě k dispozici komukoli s internetovým připojením. Přehled o egyptských sbírkách třeba Britského muzea nebo Metropolitního muzea umění v New Yorku lze rovněž získat, aniž by bylo nutné tyto instituce navštívit.¹

Tento článek má dva cíle: Jednak aspiruje na to být prvním základním českým průvodcem po rozsáhlé krajině internetových pramenů ke starověkému Egyptu, jednak chce upozornit na problémy, které jsou provázány s problematikou

obecné přístupnosti dat na internetu. Jednou z povinností profesionálů je bezesporu nejen vytváření, ale i katalogizování kvalitních zdrojů k vědním oborům, dostupných veřejnosti. Sami egyptologové je také každodenně používají.

V egyptologické odborné literatuře je problematika diskutována sporadicky, z nedávných studií uvedme francouzský článek belgických autorů Wouteru Claese a Ellen van Keerové (2014) pro egyptologické zdroje a text Alaina Delattra a Paula Heilporna (2014) pro zdroje o Ptolemaiovské, Římské a Byzantské době v Egyptě. Kromě témat společných s oběma uvedenými články se pozornost zaměří i na problematiku významu sociálních sítí a obsahu ve formě videí. Je také třeba se zmínit o nespolehlivých zdrojích, neboť těch je na internetu snad víc než těch seriózních. Na tomto místě je však nutné upozornit na to, že výběr zdrojů je pochopitelně subjektivní a je možné, že v momentě publikování tohoto článku některé odkazy již nebudou přístupné. Může také nastat situace, že budou zveřejněny další naprosto zásadní prameny.

Internet

Nejdříve však budou pouze velmi stručně představeny dějiny internetu. Na dané téma vznikla řada samostatných publikací (např. Gillies – Caillau 2000; Wu 2011; Goldsmith – Wu 2008; Nauman 2009), pro tento článek je důležitý vliv dějin internetu na to, jaká data a jakým způsobem jsou dnes dostupná. Internet vznikl původně jako projekt Ministerstva obrany USA, plně financovaný Spojenými státy. Jeho existenci a celosvětové rozšíření umožnilo vytvoření standardů a protokolů pro přenos informací, přitom v základních vrstvách internetu se jedná pouze o přenos informací z jednoho bodu do druhého. Po vytvoření protokolů HTTP a jazyka HTML výzkumníkem Timem Bernersem-Leem v aplikační vrstvě sítě bylo umožněno jednak procházet informace, jednak vytvářet vzájemné odkazy. Důležitou ideou byla univerzalita, podle Bernerse-Leea: „web má fungovat na všem: kterémkoli hardwaru, softwaru, ve všech jazycích, všech typech médií, všech typech kvality dat, být přístupný i lidem s postižením a fungovat v jakékoli kultuře. Nejen v různých jazycích, ale i v různých kulturách“ (citováno podle Wu 2011: 282).²

Internet však, jako všechna nová média, prochází postupně cestou z otevřené a nekontrolované éry do éry monopolů nebo kartelů, které jsou regulovány teritoriálními zákony (Wu 2011: 255–321). Vlastníkem počítače s kořenovým souborem internetu je přitom vláda USA a jeho fungování a také koordinaci IP prostoru pro komunikaci mezi sítí a výpočetní technikou zajišťuje pro celý svět její smluvní organizace ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). Vláda USA se zatím brání přesunu kořenu internetu pod mezinárodní správu, například v gesci OSN (Goldsmith – Wu 2008; Andruško 2016: 19–33). A protože zkušenost USA s internetem je nejdelší, mnoho velkých firem i celosvětových trendů, kromě jiného i v prezentaci kulturního dědictví, mělo počátek právě zde.

Internet může být teoreticky dostupný všem lidem bez rozdílu, odlišnosti však existují. Podle statistik z roku 2017 je početně nejvíce internetových uživatelů v Asii, i když toto množství tvoří pouze polovinu jejího obyvatelstva. V Severní Americe představuje 320 milionů uživatelů více než 88 % populace. Celkově má přístup k internetu přibližně polovina světové populace.³ Tzv. digitální propast v užívání internetu se projevuje mezi technicky rozvinutějšími zeměmi zejména Severní Ameriky,

Evropy, východní Asie a Austrálie a ostatním světem (Lupač 2015). Některé státy s velkým počtem uživatelů internetu zamezují šíření informací z hlediska místních zákonů nevhodných nebo nelegálních (Goldsmith – Wu 2008: 65–154). Internet poskytl kromě jiného i mnoho nových možností pro trestnou činnost jak proti výpočetní technice, tak i prostřednictvím jejího využití (Jansa *et al.* 2016: 387–418) a stal se také válečným bojištěm (Řehka 2017). Dalšími omezeními, která se dotýkají i egyptologických zdrojů, jsou jazykové bariéry (k nim na internetu Goldsmith – Wu 2008: 65–76).

Jazyky

Internetové zdroje k egyptologii jsou nestejnou měrou dostupné v různých jazycích. Nejdůležitějšími mezinárodními jazyky egyptologie jsou francouzština, němčina a angličtina. Tato situace souvisí s dějinami oboru, neboť, zjednodušeně řečeno, rozluštění staroegyptštiny bylo oznámeno ve francouzštině, výzkum jazyka byl poté prohlouben v němčině a angličtina přispěla rozvojem egyptské archeologie, později také jazyka (k dějinám egyptologie podrobněji v češtině Verner 2007). Na rozdíl od mnohých vědních disciplín, pro které je angličtina v současné době jediným používaným jazykem, si egyptologie zatím udržela jazykovou pluralitu a stále vycházejí důležité práce nejen v angličtině, ale i v němčině a francouzštině, nebo v dalších jazycích (např. italštině a ruštině). Postupně se jako jazyk egyptologie emancipuje i arabština a vznikají v ní nejen původní práce, ale i překlady, a to i v Českém egyptologickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (dále jen ČEGÚ FF UK).⁴

Základní a zásadní literaturu proto dnes lze nalézt především v uvedených třech světových jazycích, a to jak v knihovnách, tak často i na internetu. Pochopitelně není reálné ani myslitelné, aby všechny tyto zdroje mohly být zpřístupněny i v češtině. Jenom jejich odborný a korigovaný překlad by trval mnoho let. V přehledu tak bude jen málo českých zdrojů. Jak se ukazuje, znalost alespoň jednoho světového jazyka podstatně ulehčuje informování o novinkách i vzdělávání ve specializovaných otázkách. Nutno ale připustit, že internetové jazykové překladače se neustále zlepšují, a mohou tak poskytnout alespoň základní orientaci v cizojazyčném textu. Nově vyvíjený systém Google Neural Machine Translation by měl automatické překlady textů zlepšit.⁵

S jazyky souvisí i domnělá uzavřenost egyptologické komunity. V této souvislosti je však třeba upozornit na výraznou stopu, jenž v egyptologii zanechaly i osobnosti, které ji nikdy jako univerzitní obor nestudovaly. Z doby před rozšířením internetu lze uvést například archeology Williama Matthewa Flinderse Petrieho a Howarda Cartera, ze současnosti německého matematika a astrofyzika Michaela Haaseho, který založil vlastní egyptologické vydavatelství a časopis *Sokar* o období stavitelů pyramid, a britského inženýra Denyse A. Stockse, jenž prováděl praktické pokusy s opracováním materiálů metodami starověkých Egyptanů (Stocks 2003). Je tedy evidentní, že i laik může přispět k egyptologickému poznání.

Nedílnou součástí práce českých egyptologů je samozřejmě využívání současné zahraniční odborné literatury,

fitzmuseum.cam.ac.uk

Egyptology Books and Articles in PDF online

Most recent update 12 January 2018; moved to present location August 2017

Number of records 4835

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Citation

A

"A Distinction for Dr. Reisner," BMFA 37.222 (August 1939): 65. [Link to PDF file](#)

Abbas, Mohamed Raafat, "A Survey of the Military Role of the Sherden Warriors in the Egyptian Army during the Ramesside Period" (ENIM 10, p. 7-23 — 12 mai 2017) [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abbas, Mohamed Raafat, "The Bodyguard of Ramesses II and the Battle of Kadesh" (ENIM 9, p. 113-123 — 28 septembre 2016) [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd El Aal, Sh., "Characterization and Examination of Pigments, Ground and Media from Ancient Egyptian Cartonnage," EJARS 4, Issue 1 (2014): 35-46. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd El Aal, Sh., "Characterization and Examination of Pigments, Grounds, and Media from Ancient Egyptian Cartonnage," EJARS 4, iss. 1 (2014): 35-46. [Link to web page](#)

Abd El Aal, Sh., "Evaluation of Biotechnology in the Conservation of wall paintings in the mortuary temple of ramesses iii", EJARS 2, iss. 2 (2012): 79-89. [Link to web page](#)

Abd El-Hady, M. and A. Abd El Hafez, "Physio-chemical and mechanical deterioration of monumental mud brick in egypt", EJARS 2, iss. 2 (2012): 103-107. [Link to web page](#)

Abd el-Hamid, Ma'arouf and Thierry Zimmer, "Le Moyen Empire à Karnak: varia 2," Karnak 9 (1993): 223-237. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd el-Hamid, Ma'arouf, "Trouvailles récentes faites à Karnak et en dehors de l'enceinte d'Amon," Karnak 9 (1993): 213-221. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd el-Hamid, Sayed, "Discovery of a New Foundation Deposit of Thutmosis III at the East of Karnak: A Preliminary Report," Karnak 8 (1985): 41-50. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd El-Hamid, Sayed, "Une nouvelle statue thébaine d'Aba," Karnak 7 (1982): 367-375. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd el-Hamid, Sayed, Emmanuel Desroches and Robert Vergnien, "Aménagement et rénovation d'un ancien magasin archéologique de Karnak: le Cheikh Labib," Karnak 8 (1985): 369-379. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd el-Hamid, Sayed, Jean-Claude Golvin and Jean-Claude Goyon, "Les travaux du Centre Franco-Égyptien de 1981 à 1985: Rapport général," Karnak 8 (1985): 9-39. [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Abd El-Tawab, N. and M. Askalany, "Study of durability of Alabaster used in the temples of Luxor and Karnak and laboratory evaluation of consolidation treatment", EJARS 1, iss. 2 (2011): 15-32. [Link to web page](#)

Abd El-Tawab, N., I. Badr, and A. Mahran, "Analytical Investigation of Cartonnage fragment from late period", EJARS 2, iss. 2 (2012): 69-78. [Link to web page](#)

Abou-Ghazi, Dia, "Selim Hassan: His Writings and Excavations," Annales du Service des Antiquités de l'Égypte 58 (1964): 61-84. [Link to PDF file](#)

Abramitis, Dorothy H. et al., "Appearance and Reality: Recent Studies in Conservation," The Metropolitan Museum [Link to web page](#) [Link to PDF file](#)

Obr. 2 Soubpis publikací dostupných online pod názvem *Egyptology Books and Articles in PDF online* (s laskavým svolením N. Strudwicka) / Fig. 2 Frontpage of the *Egyptology Books and Articles in PDF online* (courtesy of N. Strudwick)

přestože mnoho studií je publikováno i v češtině. Publikční model ČEGÚ FF UK by se dal definovat jako zpřístupňování některých článků a monografií nejdříve v české verzi a po přepracování a rozšíření zejména pro mezinárodní odborné čtenáře ve verzi anglické nebo v dalších jazycích (v minulosti především v němčině a méně ve francouzštině). Nejnovější poznatky jsou sdíleny lokálně i mezinárodně. Překlady zahraničních prací do češtiny nejsou časté, vznikají spíše původní práce. I když například v případě učebnic staroegyptského jazyka byla dříve přeložena zahraniční příručka (Collier – Manley 2007), než vznikla původní česká učebnice (Landgráfová 2013).

Základní internetové egyptologické zdroje a publikace

Přehled základních internetových egyptologických zdrojů a publikací nelze začít jinak než nejstarší funkční

egyptologickou stránkou, *Egyptology Resources* (obr. 1).⁶ Ta vznikla v polovině srpna 1994 a založil ji britský egyptolog Nigel Strudwick, jeden z průkopníků používání výpočetní techniky v egyptologii. Stránka obsahuje odkazy na základní zdroje, egyptologické instituce a muzea, výzkumy, časopisy, vydavatele knih, egyptologické společnosti, osobní stránky a blogy egyptologů. Další samostatný seznam elektronických zdrojů pro egyptologii poskytuje *Société d'Égyptologie*, sídlící v Ženevě.⁷

Strudwick je i původcem dalšího často používaného rozcestníku, seznamu egyptologických publikací a článků dostupných zdarma online (obr. 2).⁸ V současnosti (červen 2018) obsahuje 4 943 záznamů. Podobně zpřístupňují zdigitalizované egyptologické publikace i knihovna univerzity v Heidelbergu⁹ a americká stránka *ETANA* se zdrojů jak k egyptologickému, tak i ke klinopisnému bádání.¹⁰ Rovněž je nutné upozornit na základní a nejdůležitější (i když placený) bibliografický přehled egyptologických

publikací *Online Egyptological Bibliography*, spravovaný z Oxfordu. Ten poskytuje rozsáhlé, pravidelně doplňované informace k egyptologickým publikacím a obsahuje více než 130 000 bibliografických záznamů.¹¹

Problémem je zejména dostupnost aktuálních zdrojů, elektronické verze nových monografií většinou ani nejsou zpřístupněny zdarma. Snad jedinou výraznou výjimkou je Oriental Institute Chicagské univerzity, který své nejnovější publikace okamžitě zpřístupňuje i online v PDF.¹² Zpětně své publikace dává na internet Metropolitan Museum of Art v New Yorku, a to i s řadou významných katalogů k výstavám o staroegyptském umění.¹³ Podobně postupují ČEGÚ FF UK,¹⁴ Rakouská akademie věd,¹⁵ a Univerzita v Curychu se svou významnou monografickou řadou *Orbis Biblicus et Orientalis*.¹⁶ Celosvětově největší institucí na poli digitalizace knih a knihoven je internetový projekt *Google Books*, který v plném rozsahu uvolňuje jen volná díla s uplynulou dobou autorských práv. Čelil však soudním sporům, protože digitalizoval i autorská díla s copyrighitem a poskytoval z nich zdarma úryvky, navíc někdy umožňoval vyhledávat v plných textech děl.¹⁷

Otevřené webové zdroje o všech civilizacích starověku sdružuje projekt *Ancient World Online* knihovníka Charlese E. Jonese z Pennsylvánské státní univerzity.¹⁸ Pro odběr novinek uvedeného webu se lze zdarma zaregistrovat se svojí e-mailovou adresou. Neocenitelnou součástí projektu je abecední seznam všech důležitých zdrojů, seřazený podle názvů¹⁹ a podle klíčových slov²⁰, a rovněž seznam všech časopisů o starověku s otevřeným přístupem, tj. v režimu *open access*, online.²¹

Základním encyklopedickým dílem pro obor egyptologie je sedmivazkový *Lexikon der Ägyptologie* (Helck – Otto – Westendorf 1975–1992), online však dostupný není. Tento nedostatek snad odstraní nový projekt *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, vznikající na Kalifornské univerzitě v Los Angeles se záměrem zpřístupňovat postupně zpracovaná a recenzovaná hesla. V současnosti je hesel více než 130, plánováno je 4 000, všechny články jsou dostupné a lze je stáhnout online.²² Na projektu spolupracují i čeští egyptologové: Lze zde nalézt hesla napsaná Miroslavem Bártoem (2017), Jiřím Janákem (2013a, 2013b, 2014, 2016) a Hanou Vymazalovou (2016). V českém prostředí byl pokus o internetovou encyklopedii egyptologických pojmů *EgTez* Jaromíra Krejčího z let 2004–2007, dál však nepokračoval.²³ Online je dostupný biografický slovník českých a slovenských orientalistů, afrikanistů a iberoamerikanistů, obsahující i hesla o českých egyptologech.²⁴

Speciálně pro potřeby školní a univerzitní výuky vznikl v letech 2002 a 2003 web *Digital Egypt for Universities* jako projekt Petrie Museum of Egyptian Archaeology, University College London.²⁵ Kromě toho, že jeho hesla jsou psána zkušenými egyptology, je další výhodou webu jeho propojení se sbírkou muzea, k mnoha artefaktům je tedy online k dispozici základní muzejní dokumentace. Hesla lokalit obsahují i stručné a přehledné mapky (i když v současnosti je každá lokalita k nalezení také pomocí *Google Maps*).

Volně přístupná egyptologická hesla *Wikipedie*, populárního zdroje, je nutné používat s opatrností, protože jejich kvalita je v různých jazycích nevyrovnaná.²⁶ Egyptologická hesla jsou celkem spolehlivě zpracována v anglické a německé verzi.

Ústavy výzkumu starověkého Egypta

Aktuální informace o činnosti jednotlivých egyptologických institucí lze nalézt na jejich webových stránkách. Informace zde jsou často podrobnější a přesnější než v mediálních výstupech určených pro širokou veřejnost a již převzatých a upravených novináři.

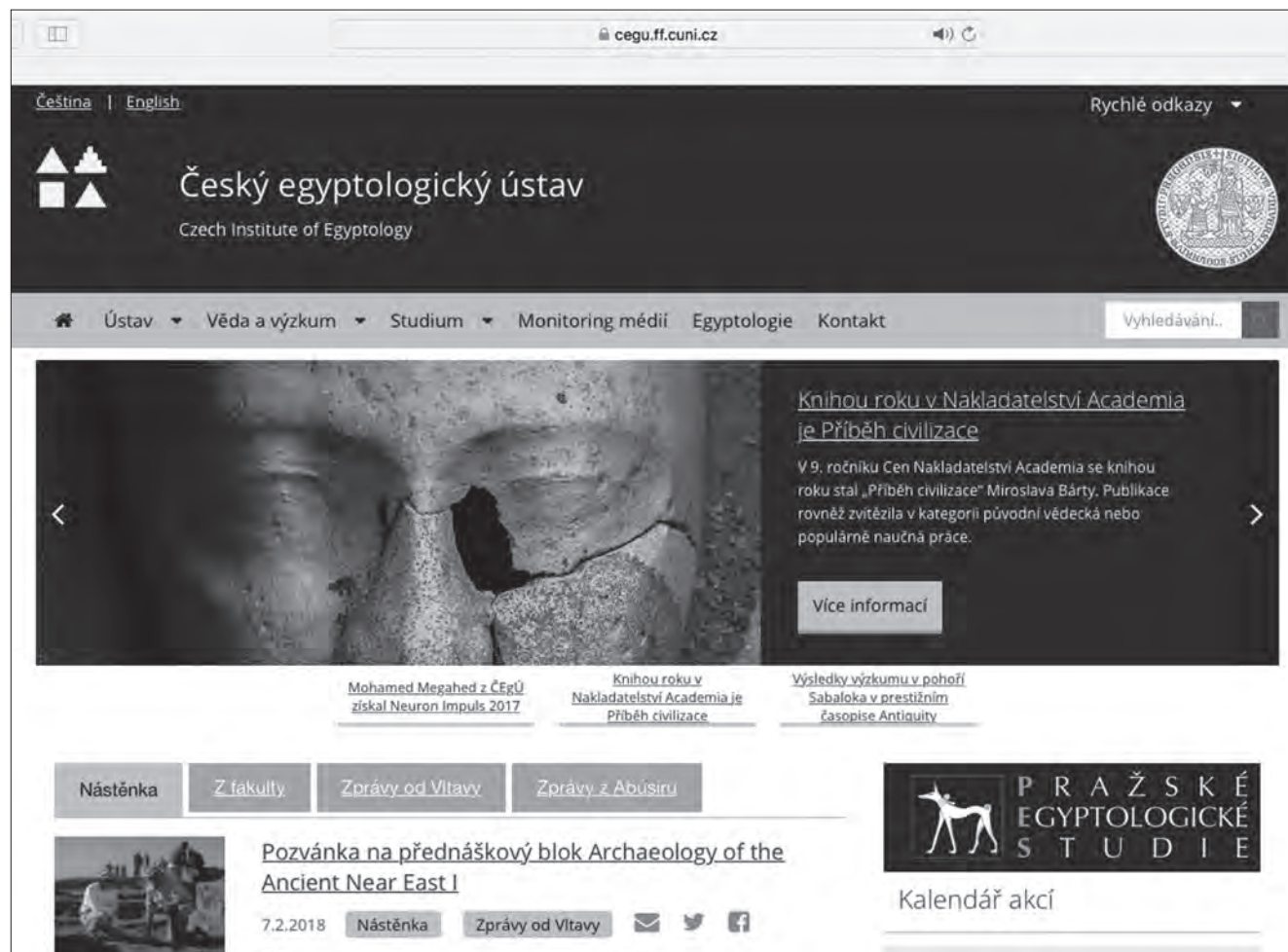
Egyptology celosvětově sdružuje na svých stránkách International Association of Egyptologists.²⁷ E-mailové fórum pro egyptology i vážné zájemce o obor existuje na stránce *Egyptologists' Electronic Forum*.²⁸ Pro aktuální informace z Egypta je zcela zásadní oficiální facebooková stránka Ministry of Antiquities (stránka Ministerstva pro památky Egypta), jež poskytuje nejnovější informace a tiskové zprávy k objevům v Egyptě v arabské i anglické verzi, většinou i s fotografickou přílohou.²⁹ Velké egyptologické ústavy a organizace mají svoje stránky, z těch největších americké ARCE (The American Research Center in Egypt),³⁰ britská EES (Egypt Exploration Society),³¹ francouzské IFAO (Institut français d'archéologie orientale du Caire),³² německý DAIK (Deutsches Archäologisches Institut, Abteilung Kairo),³³ a australské ACER (Australian Centre for Egyptology).³⁴ Co se děje v české egyptologii, je k nalezení na stránkách ČEGÚ FF UK (obr. 3)³⁵ a Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur,³⁶ slovenskou egyptologii reprezentuje stránka nadace Aigyptos³⁷ a Ústav orientalistiky SAV v Bratislavě.³⁸

Online sbírky muzeí se staroegyptskými artefakty

Významná světová muzea zveřejňují na internetu podrobné informace o svých sbírkách, které jsou průběžně doplňovány o nová data. Uvedený trend zahrnuje i sbírky staroegyptských artefaktů. Z těch největších mají své sbírky online British Museum,³⁹ Neues Museum v Berlíně,⁴⁰ Museum of Fine Arts v Bostonu,⁴¹ Museo Egizio v Turínu⁴² a pouze výběrově Louvre.⁴³ Z těch menších sbírek jsou pozoruhodné například Oriental Institute University of Chicago⁴⁴ nebo Petrie Museum of Egyptian Archaeology, University College London.⁴⁵

Egyptský projekt *Global Egyptian Museum* měl za cíl shromáždit na jednom webu všechny světové sbírky, zatím však poskytuje jen 1 340 nejvýznamnějších nálezů.⁴⁶ Mezinárodní rada muzeí ICOM (International Council of Museums) má svůj speciální výbor pro egyptologii CIPEG.⁴⁷ Sbírký jiného charakteru představují archivy cestovatelů na Přední východ a samozřejmě v nich na předním místě figuruje Egypt.⁴⁸

Řada zdrojů o muzejních sbírkách je sice dostupná zdarma online, přístup jednotlivých institucí s ohledem na poskytování dat třetím stranám se však od sebe navzájem zásadně liší. Například British Museum má online formulář, v němž lze okamžitě požádat o svolení k použití materiálů online pro studentskou nebo vědeckou práci. Pravděpodobně prvním významným muzeem, jež fotografie svých předmětů umístilo na web ve volné licenci, bylo Petrie Museum of Egyptian Archaeology, zmíněné výše. Mnohem větší ohlas měla tato aktivita v případě newyorského Metropolitan Museum of Art. Od února 2017 zpřístupnilo všechny obrázky předmětů ve svých sbírkách – pokud není znám držitel copyrightu – jako

Obr. 3 Hlavní webová stránka Českého egyptologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy / Fig. 3 The web frontpage of the Czech Institute of Egyptology, Faculty of Arts, Charles University

volné dílo a zdarma na svém webu pod licencí *Creative Commons Zero*.⁴⁹

Staroegyptský jazyk

V oblasti výzkumu staroegyptského jazyka je digitalizace pramenů – textů, konkrétně jejich transliterace a překladů (ve srovnání s trojrozměrnými archeologickými stavbami a předměty), technicky o trochu jednodušší. Již na počátku 80. let 20. století byl vytvořen systém přepisu transliterace staroegyptštiny do kódování znaků ASCII (k problematice Polis – Winand 2013). Existují i softwary na zápis hieroglyfů, z nich je volně přístupný jen *JSesh*.⁵⁰ Ve skupinách pro uplatnění výpočetní techniky v egyptologii pracují zejména lingvisté, archeologů je mnohem méně.

Nejdůležitější slovník je zároveň i nejpřístupnější. Zdarma, pouze po registraci, je dostupný německý projekt *The-saurus Linguae Aegyptiae* (TLA), slovník starověké egyptštiny, který vychází z digitalizace podkladů pro slovník *Wörterbuch der ägyptischen Sprache* (Erman – Grapow 1926–1953) a přidává další prameny.⁵¹ Nejpodrobnější informace jsou dostupné v němčině, řada hesel obsahuje i stručný anglický překlad. Kromě jednotlivých slov obsahuje slovník i celé anotované staroegyptské texty, vesměs s německým překladem. Před jeho používáním je dobré

pročíst si úvod na stránkách projektu.⁵² Univerzita v Basileji poskytuje na svých stránkách soupis bibliografických odkazů na diskuse o jednotlivých slovech staroegyptského jazyka, a to pod názvem *Worddiskussionen*.⁵³ Volně stažitelný je i tzv. Beinlichův seznam, soupis všech známých staroegyptských slov se stručnými odkazy na hlavní slovníky.⁵⁴

Soupis psaných pramenů s jejich archeologickým kontextem z Egypta obsáhl oxfordský projekt *Topographical Bibliography of Ancient Egyptian Hieroglyphic Texts, Statues, Reliefs, and Paintings*, stažitelný v PDF online.⁵⁵ Představuje systematický zeměpisný seznam všech nálezu hieroglyfických, hieratických a demotických nápisů. Postupně přechází na nový způsob propojené hyperlinkované prezentace dat, pro něž jsou dostupné lokality Tuna el-Gebel⁵⁶ a Tell el-Faraún.⁵⁷

Specializované přehledy písemných pramenů seskupují soubory textů podle časového nebo věcného hlediska. Databázi nápisů z Raně dynastické doby poskytuje stránka univerzity v Münsteru a její autorkou je egyptoložka Ilona Regulski.⁵⁸ Texty pyramid z Venisovy pyramidy v Sakkáře se zabývá stránka *Pyramidtextsonline*.⁵⁹ Speciálně egyptské Knize mrtvých se věnuje bonnský *Totenbuch-Projekt*.⁶⁰ Bibliografii k příběhu o Sinuhetovi, jednomu z nejdůležitějších staroegyptských literárních děl, poskytuje Univerzita v Basileji.⁶¹ Soupis neliterárních ostrak z Dér el-Medíny obsahuje stránka mnichovské univerzity⁶² a podobný

leidenský projekt.⁶³ Magické texty Střední a Nové říše zpřístupnil na webu projekt Lipské univerzity.⁶⁴

Zejména s pozdějšími obdobími egyptských dějin souvisí známý nizozemský projekt *Trismegistos*.⁶⁵ Původně se specializoval na papyrologické a epigrafické zdroje z údolí Nilu v období zhruba 800 před Kr. do 800 po Kr., dnes zahrnuje i další zdroje pro starověký svět. Má za cíl obsáhnout všechny známé písemné prameny z uvedeného období. V sekci textů obsahuje 711 957 položek, zaměřuje se zejména na shromažďování metadat o textech. Čtyři podřazené databáze, jejichž základ je tvořen egyptskými texty, obsahují přehled sbírek s písemnými prameny, archivů (tzn. starověkých souborů pramenů), lidí (497 125 jmen z nekrálovského prostředí, jež se v uvedeném období z Egypta zachovala) a místních jmen (aktuálně 217 448 toponym z celého starověkého světa).⁶⁶

Egyptská archeologie

Egyptské archeologii se s dobou internetu otevírají široké možnosti vytváření, zpřístupňování a propojování dat, stále se však nacházíme pouze na začátku. Zásadním problémem egyptské archeologie je, že neexistují pravidla pro publikaci jakýchkoli památek, ať už nemovitých (hrobek) nebo movitých (materiální kultura). Projekty jako dříve zmíněná *Topographical Bibliography* nezhledňovaly nepopsané památky. Shromáždění statisticky významného počtu strukturovaných dat je časově náročný úkol i pro zdánlivě jednoduchá zadání. Je tedy sice možné odpovědět například na otázku, kolik přibližně známe zdobených nekrálovských hrobek ve Staré říši (podle databáze oxfordské expedice je jich 495),⁶⁷ avšak kolik hrobek a hrobů známe ze Staré říše celkově, je možné pouze řádově odhadnout, protože k souborům známých a publikovaných hrobek neustále přibývají nově prozkoumané struktury, ale i hrobky předatované ze starších vykopávek.

Nevýhodou starších archeologických publikací byl omezený prostor pro vydávání kompletní dokumentace, otištěné bývaly pouze výběry kresebné a fotografické dokumentace. Výhodou digitalizace je možnost poskytnout kompletní dokumentaci k výzkumu, a to i když nebyla finální publikace dokončena. Současným vzorem jsou projekty zaměřené na Gízu: americká *Digital Giza*,⁶⁸ s databází hrobek zkoumaných na lokalitě, s PDF mnoha publikací a také s nepublikovanou dokumentací zejména amerických výzkumů, a německojazyčný *Giza-Projekt*, s dokumentací z německých výzkumů.⁶⁹ *Digital Giza* je dlouhodobý a rozsáhlý projekt, integrující dokumentaci z expedice Harvardovy univerzity v Gíze s obrovským množstvím dalších pramenů (Manuelian 2017), zatímco *Giza-Projekt* představuje tradičnější, strukturovanou prezentaci jednoho historického výzkumu, nicméně se všemi podstatnými utříděnými daty. Pyramidám v Gíze se věnuje zejména americký web organizace AERA (Ancient Egypt Research Associates).⁷⁰

Jinak se přehled musí omezit na několik málo lokalit a souborů nálezů, které jsou online prezentované dostatečně. Údolí králů a hrobky v Západních Thébách zpřístupňuje *Theban Mapping Project*.⁷¹ Detailní jsou i stránky francouzsko-egyptského centra dokumentace karnackého chrámu,⁷² digitální průvodce Karnakem⁷³ a databáze

věnovaná nálezů depotu soch v karnackém chrámu.⁷⁴ Často aktualizovaná je stránka o americkém výzkumu lokality Hierakonpolis.⁷⁵ Mnohem vzácnější jsou specializované soupisy staroegyptských lokalit: Za zmínku stojí stránka věnovaná staroegyptským lomům a dolům⁷⁶ nebo stránka o archeologických průzkumech nilské delty.⁷⁷ Jistým vzorem pro přehledy samotných nálezů podle jednotlivých období je stránka o Predynastické a Raně dynastické době s přehledem staroegyptských palet, výročních štítků ze slonoviny a dřeva a nápisů na kamenných nádobách.⁷⁸

Kompletní obsah Tutanchamonovy hrobky dodnes nebyl publikován, nicméně celá dokumentace objevu je digitalizovaná a online na webu Griffith Institute Oxfordské univerzity pod názvem *Tutankhamun: Anatomy of an Excavation*.⁷⁹ Autorem konceptu byl britský egyptolog českého původu Jaromír Málek a archiv v době vzniku spravoval. V digitálních kopiích je dostupná kompletní dokumentace Howarda Cartera, včetně deníků, a také fotografie Harryho Burtona. Zcela nedávno zpřístupnil tento ústav i svůj archiv rukopisů a fotografií otce egyptské archeologie Williama Matthewa Flinderse Petrieho.⁸⁰ Nálezu královských mumii a dalších předmětů v hrobce TT 320 v Thébách se týká databáze na stránce Univerzity v Münsteru.⁸¹

Cenným příspěvkem do spektra online pramenů je britská stránka *Artefacts of Excavation: British Excavations in Egypt 1880–1980* s online databází nálezů všech britských expedic v Egyptě v uvedeném období a s dokumenty o tom, do kterých muzejních sbírek nálezy směřovaly.⁸² Dokumentace je organizována podle jednotlivých lokalit a podle sezón, ve kterých se na výzkumech pracovalo. Stránka obsahuje i jmenný seznam všech badatelů, kteří v uvedeném století na výzkumech v Egyptě pracovali.

Do egyptské archeologie se v širším smyslu slova řadí i dějiny umění. Nezbytnou pomůckou k archeologii Staré říše je soupis všech zdobených staroegyptských hrobek, jehož autorkou je Yvonne Harpurová.⁸³ Pro hrobky Střední říše je podobným zdrojem stránka vídeňského projektu *Meketre*, na níž se výraznou mírou podílí původem slovenská egyptoložka Lubica Hudáková.⁸⁴ Řadu informací o staroegyptských hrobkách, zejména Nové říše, je možné najít na stránce projektu *Osirisnet*.⁸⁵ Novou metodiku dokumentace epigrafických památek v Egyptě, digitální epigrafické zaznamenávání, zpřístupňuje PDF příručka Oriental Institute Chicagské univerzity (Vértes 2014).

Egyptologické časopisy

Egyptologickým odborným časopisům je nutné se věnovat v souvislosti s následující kapitolou o vědeckých sociálních sítích. První skutečné vědecké časopisy ve Francii a Anglii vznikly před více než 350 lety, v roce 1665 (Larivière – Haustein – Mongeon 2015: 1–2). Od té doby se začala oddělovat vědecká „popularizace“ od sdílení faktů o posunu vědeckého poznání pomocí odborných článků ve vědeckých časopisech a monografiích. Systém funguje s jistými úpravami doposud: Vědec nebo skupina vědců napíše článek informující o pokroku ve svém bádání a text je poté, dříve než je publikován, podroben revizi a kontrole dalšími nezávislými odborníky v oboru. Článek může být vydaný beze změn, nebo se zpracovanými změnami, pokud byl po recenzích redakcí časopisu přijat.

Když je článek nedostatečné kvality, nemusí být publikován vůbec. Tak jak se postupem času věda profesionalizovala, stávaly se odborné časopisy nedostupné čtenářům, kteří nejsou profesionály v oboru, zejména kvůli ceně předplatného. Internet zřejmě vydávání vědeckých časopisů nevratně změní, momentálně se však nacházíme v jakési přechodné fázi, kdy je vydávání akademických časopisů nazýváno „nejvýdělečnější zastaralou technologií v dějinách“ (Schmitt 2014).

Nejstarším odborným egyptologickým časopisem je *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde*, v roce 2018 vyjde již jeho 145. ročník.⁸⁶ Většina tradičních egyptologických časopisů přistupuje k internetu konzervativně a jejich obsah je buď nedostupný, nebo dostupný pouze v předplacených službách. Mnoho časopisů sdružuje americká databáze *JSTOR*, přístup si však musí platit soukromí zájemci i univerzity.⁸⁷ Kromě zmíněného německého časopisu na internetu nenajdete zdarma plný přístup k hlavnímu časopisu Německého archeologického ústavu v Káhiře, *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Abteilung Kairo*,⁸⁸ dále k německému *Studien zur Altägyptischen Kultur*,⁸⁹ americkému *Journal of the American Research Center in Egypt*,⁹⁰ rakouskému *Ägypten und Levante*,⁹¹ britskému *Journal of Egyptian Archaeology*,⁹² australskému *Bulletin of the Australian Centre for Egyptology*⁹³ a také renomovanému českému časopisu *Archiv orientální*.⁹⁴ Většina svazků je dostupná online v případě časopisu *BIFAO (Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale)*,⁹⁵ nebo slovenských *Asian and African Studies*.⁹⁶ Přitom právě uvedené časopisy mají v oboru egyptologie největší prestiž a vedle monografií představují egyptologii jako vědu a každým novým číslem posouvají a prohlubují její poznatky.

Více než 50 % všech vědeckých článků v roce 2013 vyšlo pouze v časopisech čtyř velkých vydavatelství: Reed-Elsevier, Wiley-Blackwell, Springer a Taylor & Francis (Larivière – Haustein – Mongeon 2015).⁹⁷ Humanitní vědy, mezi nimi i egyptologie, se přechodu k velkým vydavatelství domů ubránily nejlépe, nicméně i z tohoto důvodu vícero egyptologických časopisů chybí v databázích *Web of Science* a *Scopus*, jež jsou nejčastěji využívány pro mezinárodní hodnocení vědeckých výsledků.⁹⁸

Nově vznikající časopisy často lákají právě na otevřený online přístup ke svému obsahu.⁹⁹ Také *Pražské egyptologické studie* se řadí k jedněm z prvních egyptologických časopisů kompletně dostupných online.¹⁰⁰ Dalšími jsou například časopisy *British Museum Studies in Ancient Egypt and Sudan (BMSAES)*,¹⁰¹ *Journal of Ancient Egyptian Architecture*,¹⁰² časopis unie CIPEG o muzejních sbírkách staroegyptských a soudánských artefaktů,¹⁰³ *Aegyptiaca* o dějinách recepce starověkého Egypta v pozdější kultuře a společnostech¹⁰⁴ a nový časopis turínského muzea *Rivista del Museo Egizio*.¹⁰⁵

Z historických důvodů však mají relativně nové časopisy s otevřeným přístupem často menší prestiž než již zavedené seriálové publikace. V podstatě kvůli prestiži a obavám o nedovolené použití materiálu před publikací v oblasti humanitních věd neexistuje to, co v matematice a fyzice: V těchto oborech se odborné články objevují již před vydáním na webu *arxiv.org* a komunitou vědců jsou zevrubně recenzovány.¹⁰⁶

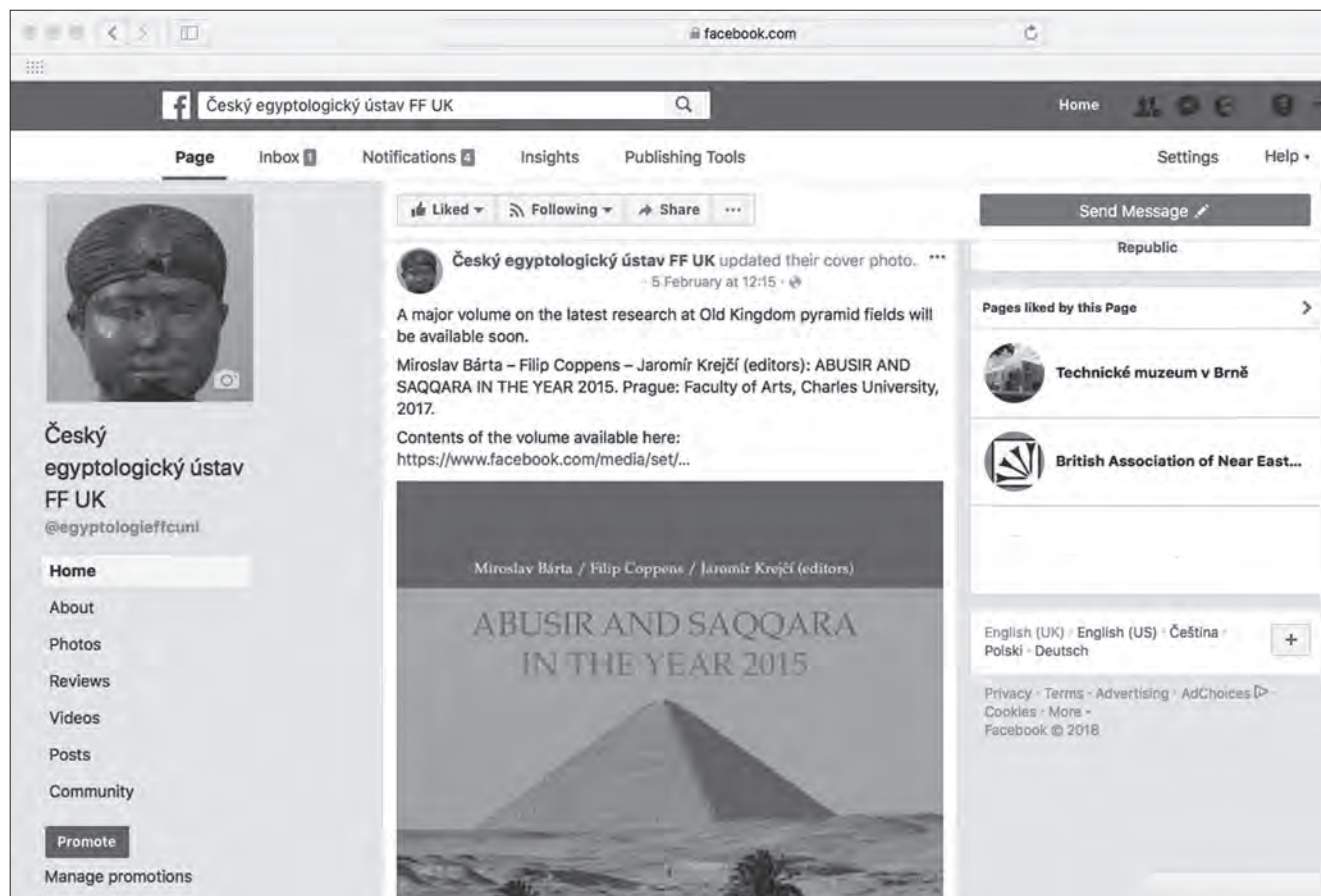
Internet umožňuje vyřešit přístup širokému okruhu zájemců k vědeckým výsledkům, nicméně bohaté firmy vydavatelů uvedené výše investovaly do systémů, které povolují pouze placený přístup. Předplatné je tak vysoké, že uhrazovat tyto poplatky jsou schopné pouze univerzity nebo státy. Současný stav začíná být neúnosný, protože výsledky výzkumu v člancích, které zaplatili daňoví poplatníci v jednotlivých zemích, zpoplatňují dále na přístupech k článkům velké vydavatelské domy. A i když je oficiální politikou Evropské unie *open access*, největšími příjemci peněz za otevřený přístup k článkům se opět stávají velká vydavatelství (Fyfe *et al.* 2017).¹⁰⁷ Situace se ale vyvíjí, například 200 německých univerzit a výzkumných ústavů vedlo jednání o snížení předplatného časopisů vydavatelství Elsevier. Jednání se sice neuzavřela, nicméně Elsevier ponechal přístup k databázím německým institucím i v roce 2018, i když předplatné pro rok 2018 prozatím nezaplatily.¹⁰⁸ Konsorcium švédských vědeckých a výzkumných institucí vypovědělo smlouvu s Elsevierem k 30. červnu 2018, protože vydavatel nesplnil jejich požadavky v souvislosti s přístupností článků.¹⁰⁹

Sociální síť

V posledních letech se jako opravdu rychlý způsob šíření informací ukázaly sociální sítě, zejména ta světově nejoblíbenější, *Facebook*. Všechny zmíněné weby mají i svou facebookovou stránku a celý článek by mohl být napsán jenom o nich. Určitý přehled poskytuje uvedený link se seznamem egyptologických stránek na *Facebooku*.¹¹⁰ Například tam ale chybí oficiální facebooková stránka ČEGÚ FF UK (obr. 4).¹¹¹ Má v současnosti více než 2 900 fanoušků a rovněž odběratelů obsahu. Většina pochází z České republiky, ale najdou se fanoušci z téměř každé země na světě. K egyptologickým informacím se dá dostat také na *Twitteru*¹¹² nebo *Instagramu*.¹¹³ Neobvyklé řešení zvolila britská EES. Její postupně skenovaný vzácný a jedinečný fotoarchív se nachází na komunitním webu *Flickr*.¹¹⁴

Sociální sítě sice nejsou vlastníky ani držiteli autorských práv pro cizí obsah na internetu, ale zveřejněním svého obsahu vlastníci práv souhlasí s jeho možným dalším použitím a licencováním prostřednictvím sociální sítě (Gill *et al.* 2017). I když momentálně mají stejný přístup všechny organizace (jinak než obrazově se některé informace, například obálky knih nebo fotografie nových nálezů, šířit nedají), jež se prezentují na sociálních sítích, můžou být autorská práva zdrojem potenciálních budoucích problémů.

Vlastní sociální sítě mají i vědci, dvě nejpoblíbenější jsou kalifornská *Academia.edu*, kde spíše najdete společenské a humanitní vědce,¹¹⁵ a německá *Research Gate*, oblíbenější mezi přírodovědci.¹¹⁶ Princip je podobný, vědec na sebepropagaci používá prostor poskytnutý firmou: Každý uživatel má svůj profil, kde kromě informací o své vědecké specializaci a kariéře může zpřístupňovat své vědecké publikace. I laický zájemce se může na těchto sítích zaregistrovat zdarma jako nezávislý badatel. Podle údajů *Academia.edu* obsahuje stránka 20 milionů vědeckých publikací ve formátu PDF. ČEGÚ FF UK má na *Academia.edu* 27 zaměstnanců a studentů s 909 dokumenty, na *Research Gate* je 11 zaměstnanců a studentů. Obě sítě byly původně plně dostupné zdarma.

Obr. 4 Hlavní facebooková stránka Českého egyptologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy / Fig. 4 The Facebook frontpage of the Czech Institute of Egyptology, Faculty of Arts, Charles University

Nespokojenost s těmito dvěma nejpoužívanějšími vědeckými sociálními sítěmi však narůstá. *Research Gate* i *Academia.edu* někdy poskytují obsah, který zveřejnili autoři, i když vydavatel takové publikování zakázal ve smlouvě. Vyhledávat v databázi *Academia.edu* nebo vidět, kdo navštěvuje váš profil, můžete nyní jenom po zaplacení poplatku. Historička starověku Sarah E. Bondová (2017) vyzvala ke smazání profilů na *Academia.edu* a navrhla dvě otevřené a neziskové alternativy, *Zenodo*¹¹⁷ a *Humanities Commons*.¹¹⁸ Protože však *Academia.edu* i *Research Gate* zajišťují viditelnost publikací vysoko ve vyhledávání *Googlu* i jiných vyhledávačů, bude počet odhlášených akademiků nízký. Nejzávažnějším bodem kritiky *Academia.edu* (Duffy – Pooley 2017) je právě deklarované prosazování otevřeného přístupu k informacím, neboť je ve skutečnosti motivováno dosahováním zisku v podnikání. Obě společnosti se zodpovídají pouze svým akcionářům a nelegální obsah stránky stáhnou pouze v případě soudního řízení (Tennant 2017). Mezi uživateli platformy dokonce existují takoví, kteří zveřejňují online publikace, na jejichž použití nemají žádná práva, a dokonce ani nejsou jejich autoři.

Videa a přednášky

V dostupnosti spolehlivého egyptologického videoobsahu na internetu existují velké rezervy. Je možné nalézt mnohem více „alternativních“ videí, která manipulativně prezentují polopravdy nebo zcela smyšlená „fakta“

o starověkém Egyptě, než seriálních přednášek nebo významů z archeologických výzkumů v Egyptě. Největším internetovým serverem pro videoobsah je *YouTube*, dceřiná společnost *Googlu*, fungující od roku 2005. Zdaleka ne všechny organizace mají vlastní *YouTube* kanál, ale lze doporučit několik kanálů specializovaných na egyptologii. V roce 2013 se k nim připojil i ČEgÚ FF UK.¹¹⁹ Inspiroval se například kanálem britské EES.¹²⁰ I v případě těchto organizací platí, že sice zůstávají vlastníky obsahu, ale udělují „společnosti *YouTube* celosvětovou, nevýhradní, bezplatnou a převoditelnou licenci (s právem poskytnout sublicenci) k použití, reprodukci, rozšiřování, vytvoření odvozených děl, zobrazování a předvádění takového Obsahu“.¹²¹ *YouTube* ale zejména dbá na to, aby nahraná videa neporušovala práva jiných vlastníků obsahu. Komentování, recenzování a remixování původního videa však neoprávněné užití nepředstavuje.

Některé americké univerzity poskytují k dispozici zdarma svoje přednášky, například Yale¹²² nebo Stanford,¹²³ i když mezi nimi nenajdeme mnoho přednášek egyptologických. Ty se objevují třeba na kanálu The Oriental Institute¹²⁴ nebo Penn Museum.¹²⁵ *YouTube* kanál Griffith Institute ale obsahuje jen tři videa.¹²⁶

Přehled online přednáškových kurzů světových univerzit poskytuje server *Coursera*,¹²⁷ z oblasti egyptologie se zde však nacházejí pouze dva kurzy Pennsylvánské univerzity.¹²⁸ Podobně na stránce *Khanovy školy* existuje pouze krátký kurz o staroegyptském umění a kultuře.¹²⁹ Manchesterská univerzita poskytuje online z egyptologie

certifikát i diplom a řadu dalších kurzů, poplatky za tyto univerzitní kurzy jsou však poměrně vysoké.¹³⁰ Fenomén MOOC (z anglického *massive open online course*), tedy veřejných kurzů na internetu s neomezeným počtem účastníků (u prestižních univerzit často za nemalé poplatky), zatím tedy v egyptologii velkou odezvu nenašel.

Neexistuje také nic jako mezinárodní obecný rejstřík disertačních a magisterských prací z egyptologie, i když existují národní registry závěrečných prací. Může se tedy snadno stát, že zadaná práce na originální téma byla již někde dokončena a obhájena. Největší světovou repozitář je *ProQuest Dissertations & Theses Global* se 4 miliony prací, ovšem s placeným přístupem.¹³¹ Volně přístupné články a materiály také nejsou chráněny proti krádeži a opětovnému použití, řešením by byly právě generální rejstříky jednotlivých vědních oborů. Existují softwary pro identifikaci plagiátů, například v češtině,¹³² ale ty fungují pouze pro nahrané a dostupné práce.

Pseudoarcheologie

Každý člověk má právo na svobodu projevu a na volný přístup k informacím, jak je definováno v článku 17 *Základní listiny práv a svobod*. I proto najdete na internetu organizace, jež například propagují teorii o ploché Zemi, a popírají tak výsledky přírodovědných výzkumů, které se po celá staletí zabývaly poznáváním světa kolem nás. Obdobou jsou stránky a fóra zaměřené na Egypt, kde jsou pyramidy považovány za elektrárny, sýpky, výtvořiny jiné civilizace než egyptské nebo mimozemšťanů (přehled pyramidologických teorií u Derricourta 2012; v češtině se k nim vyjádřil např. Miroslav Verner 2008: 385–392). Místo faktů a argumentů však prezentují manipulace a polopravdy. Ve vědě má toto „odvětví“ označení pseudoarcheologie nebo alternativní archeologie. Jejich přístupy upírají starověkému Egyptu předchozí vývoj v pravěku, přitom staroegyptský pravěk je zkoumán mnoha institucemi a badateli; v češtině lze nalézt přehled například u Iana Shawa (2003). Z teorií těchto „odvětví“ vyplývá, že lidstvo samo není schopno vývoje, neboť jej posunují pouze „vyšší síly“, například mimozemšťanští návštěvníci – moderním souvislostem *Hvězdné brány* a jiných „alternativních“ výkladů se věnoval Frederic Krueger (2017). Jen pro ilustraci, k nejdívočejším teoriím patří ta o celosvětovém komplotu směřujícím k návratu héliopolského Devatera bohů jako světovládů.

Chronologie staroegyptské civilizace je dílem generací badatelů a moderní přírodovědné metody tuto chronologii dále zpřesňují (Bronk Ramsey – Shortland 2013). Pokud by bylo datování zcela nesprávné, přírodovědné datovací metody by to byly dávno ukázaly. Síla lidského vědění je v neustálém shromažďování a ověřování poznatků. Navrhnout něco skutečně nového lze jenom se znalostí práce předchozích generací badatelů. A když chcete prokázat, že se mýlili, je třeba předložit argumenty, ne dojmy. Egyptologové se do diskusí s „alternativními“ interpretacemi pouštějí velmi sporadicky, protože „alternativě“ chybějí základy v ověřeném egyptologickém poznání a diskutovat v tomto případě znamená opakovat něco, co již bylo jednou nebo vícekrát publikováno a ověřeno. Cestou je poskytovat odpovědi na problémy pomocí argumentů,

třeba o Sfinze nebo o stáří pyramid, bez nutnosti citovat a dále šířit manipulace faktů.¹³³

Digital humanities a otevřená data

Propojení humanitních věd (včetně egyptologie) a počítačové vědy zrodilo nový interdisciplinární obor známý pod názvem *digital humanities* (Schreibman – Siemens – Unsworth 2016). V egyptologii zatím *digital humanities* nejsou příliš reflektované (výjimkou je např. Manuelian 2017), v archeologii se jim věnují časopisy *Internet Archaeology*¹³⁴ a *Digital Archaeology*.¹³⁵ Rozsáhlý videoobsah k problematice poskytuje *YouTube* kanál Německého archeologického ústavu.¹³⁶

Možnosti rozvoje *digital humanities* rozšiřují, ale také omezují dostupná data. Vynálezce webu Tim Berners-Lee zveřejnil pětihvězdičkový plán pro otevřená data. První hvězdičku představují jakákoli data na webu pod otevřenou licenci, druhou strukturovaná data, třetí strukturovaná data v neproprietárním otevřeném formátu, čtvrtou data s URI (*Uniform Resource Identifier*, textovým řetězcem k přesné identifikaci zdroje) pro odkazování na ně a pátou hvězdičku jsou data propojená s jinými daty, což jim poskytuje kontext (v češtině k otevřeným datům zejména Mráček a kolektiv 2014; Dědičová *et al.* 2016).¹³⁷ Koncept plně otevřených dat v egyptologii zatím splňuje velmi málo projektů, například projekt *Digital Giza* (Manuelian 2017) nebo *Thesaurus Linguae Aegyptiae*. I ty však přeskakují zejména druhou a třetí hvězdičku – ty jsou však nezbytné pro smysluplné statistické analýzy.

Vědci pravděpodobně budou postupně zvyšovat nároky na kvalitu a kompatibilitu odborných informací zveřejňovaných na internetu. Samozřejmostí už je, že již rozebrané publikace se dávají k dispozici zdarma ve formě elektronických souborů. Lepší informační servis ale zvýší i povědomí a citovanost výsledků výzkumů. Velké internetové archeologické projekty však v mnoha zemích nenajdeme, světlou výjimkou je zejména britský *Archaeology Data Service*¹³⁸ s velmi cennými pravidly pro ukládání dat,¹³⁹ americký *tDAR (the Digital Archaeological Record)* Arizonské univerzity¹⁴⁰ a kalifornský repozitář *Open Context*.¹⁴¹ Existuje také evropská iniciativa *Ariadne*¹⁴² a český projekt *Archeologický informační systém ČR*.¹⁴³

Web 2.0

První fázi vývoje webu byly statické texty přítomné v prohlížečích. Jako druhá fáze se dá definovat možnost podílet se na sdílení a tvorbě obsahu webů, nazývaná i Web 2.0.¹⁴⁴ V rámci vědy představuje i možnost veřejnosti podílet se na vědecké činnosti (Terras 2016).

Velkou budoucnost mají crowdsourcingové projekty s přispěním veřejnosti. V egyptologii má podobné cíle *Meketre*, vídeňský projekt zabývající se ikonografií hrobek Střední říše. Ten spustil crowdsourcingovou část platformy (Kalchgruber – Hudáková 2017) a uživatelé mohou kromě jiného nahrávat vlastní fotografie středověkých hrobek a anotovat je. Snad je to první náznak důležitého trendu. V oblasti papyrologického bádání je crowdsourcing součástí amerického webu *Papyri.info*.¹⁴⁵

Mimo egyptologii je třeba uvést projekt *TerraWatchers*. Ten zdarma registrovaným uživatelům umožňoval podílet se na analýze satelitních snímků Iráku a Sýrie a identifikovat archeologické lokality porušené nelegálními výkopy a vykrádáním.¹⁴⁶ Podobný projekt založila americká archeoložka Sarah Parcaková, jmenuje se *GlobalXplorer* a jako první cíl si stanovil analýzu satelitních snímků celého Peru.¹⁴⁷ Kritika zejména druhé platformy poukazuje na to, že se na tuto stránku mohou přihlásit i skuteční vykradači a zdarma a rychle získat cenné informace o archeologických lokalitách. Orientovat se v poskytovaných geografických „dlaždicích“ bez předchozí znalosti terénu je však velmi těžké a systém je přiděluje uživatelům v náhodném pořadí (Pethen 2017). Dobrovolníci se mohli přihlásit také na přepisování polní dokumentace z mezopotámské lokality Ur.¹⁴⁸

Závěrem

Přehled egyptologických zdrojů na internetu ukázal, že mnohé prameny a databáze jsou přístupné online bez poplatků, horší je to s přístupem k nejnovějším číslům egyptologických odborných časopisů nebo k novým monografiím. I v publikování videoobsahu existují v případě renomovaných egyptologických institucí značné rezervy.

Ukládání dat a jejich permanentní dostupnost online je poměrně nákladné kvůli udržování hardwaru i softwaru, proto jednou z nejdůležitějších současných i budoucích otázek je, kdo bude data spravovat a poskytovat. Z přehledu zdrojů vyplývá, že existující původní analogové zdroje si nacházejí cestu na internet v digitalizované podobě prostřednictvím institucí nebo badatelů, kteří k nim mají práva. Méně časté jsou souborné agregované katalogy dat z více zdrojů nebo poskytování dat třetími stranami, které na svých webech typu 2.0 data zveřejňují. Centralizací pramenů a katalogů zdrojů by se snad předešlo jejich odcizování třetími stranami, tedy neoprávněnému použití. Také je potřeba zvážit poskytování citlivých dat, například přesných geografických souřadnic lokalit, které mohou být zneužity na nelegální vykradačskou činnost. Financování vědeckých projektů trvá omezenou dobu několika let a projekty se poté potýkají s otázkou dlouhodobého zabezpečení zdrojů. Jedním z možných řešení je systém předplatného pro instituce (Manuelian 2017: 211–214), který funguje například v případě oxfordské *Online Egyptology Bibliography*.

Velký význam má snaha jednotlivců, specialistů v oboru, kteří internetový obsah shromažďují, katalogizují a kategorizují, jako je Nigel Strudwick na *Egyptology Resources* nebo Charles E. Jones na *Ancient World Online*. Pomáhají tak ostatním návštěvníkům internetu zorientovat se ve zdánlivě neohrazených zdrojích a najít ty kvalitní. Povinností profesionálů v oboru egyptologie je upozorňovat na zdroje spolehlivé. Jak je patrné z tohoto stručného přehledu, i těch spolehlivých zdrojů je skutečně obrovské množství.

Webové zdroje zřejmě nenahradí studium egyptologie, neboť při něm se adepti oboru učí „řemeslu“ samostatné vědecké práce, psaní a přednášení odborných textů a práci v terénu. Jak bylo uvedeno, egyptologie zatím jako obor vyučovaný přes internet není příliš oblíbená. Nicméně v posledních 25 letech umožňuje internet obecnou dostupnost

obrovského množství dat, která byla kdysi přístupná pouze fyzicky – v knihovnách, muzeích a jiných institucích.

Poznámky

- ¹ Autor by chtěl poděkovat zejména recenzentům článku za podnětné připomínky a Nigelovi Strudwickovi za svolení použít v článku některé obrázky.
- ² Původní citát: „the Web has to work on everything: any hardware, any software, every language, all kinds of different media, any quality level of data, be accessible to people with disabilities, and work with any culture. Not just different languages, but different cultures.“
- ³ <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>. Přístupné 2. ledna 2018.
- ⁴ <http://cegu.ff.cuni.cz/en/research/electronic-publications/publication-programme-of-czech-institute-of-egyptology-in-arabic/>. Přístupné 2. ledna 2018.
- ⁵ <https://research.google.com/pubs/pub45610.html>. Přístupné 2. ledna 2018.
- ⁶ <http://www.fitzmuseum.cam.ac.uk/er/>. Přístupné 2. ledna 2018.
- ⁷ <https://www.segweb.ch/ressources-egyptologiques-informatisees>. Přístupné 2. ledna 2018.
- ⁸ *Egyptology Books and Articles in PDF online*: http://www.fitzmuseum.cam.ac.uk/er/bibliography/bibliography_data.html. Přístupné 10. června 2018.
- ⁹ <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/en/sammlungen/aegyptologie.html?browse=geogr>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁰ <http://etana.org/>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹¹ <http://oeb.griffith.ox.ac.uk/>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹² <https://oi.uchicago.edu/research/catalog-publications>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹³ <https://www.metmuseum.org/art/metpublications>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁴ <http://cegu.ff.cuni.cz/cs/veda-a-vyzkum/elektronicke-publikace/>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁵ <https://verlag.oeaw.ac.at/institutional-repository>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁶ <http://www.zora.uzh.ch/view/subjects/OBO.html>. Přístupné 10. června 2018.
- ¹⁷ <https://books.google.cz/>. K soudnímu případu Authors Guild, Inc., v. Google, Inc.: https://en.wikipedia.org/wiki/Authors_Guild_Inc._v._Google_Inc. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁸ <http://ancientworldonline.blogspot.com/>. Přístupné 3. ledna 2018.
- ¹⁹ <http://isaw.nyu.edu/publications/awol-index/html/index-top.html>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁰ <http://isaw.nyu.edu/publications/awol-index/html/index-keywords.html>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²¹ <http://ancientworldonline.blogspot.cz/2015/12/alphabetical-list-of-open-access.html>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²² https://escholarship.org/uc/nelc_uee. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²³ <http://egypt.ff.cuni.cz/EgTez/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁴ <https://www.libri.cz/databaze/orient/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁵ <http://www.ucl.ac.uk/museums-static/digitalegypt/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁷ <http://www.iae-egyptology.org/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁸ <http://www.egyptologyforum.org/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ²⁹ <https://www.facebook.com/Ministry-of-Antiquities-336764893195328/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁰ <https://www.arce.org/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³¹ <https://www.ees.ac.uk/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³² <http://www.ifao.egnet.net/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³³ <https://www.dainst.org/standort/-/organization-display/Z19STUj61zKB/14452>. Přístupné 4. ledna 2018.

- ³⁴ <https://www.mq.edu.au/research/research-centres-groups-and-facilities/resilient-societies/centres/ancient-cultures-research-centre/our-projects/the-australian-centre-for-egyptology>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁵ <http://cegu.ff.cuni.cz/cs/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁶ <http://www.nm.cz/Naprstkovo-muzeum/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁷ <http://aigyptos.sk/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁸ <http://orient.sav.sk/>. Přístupné 4. ledna 2018.
- ³⁹ https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁰ <http://www.smb-digital.de/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&module=collection&moduleFunction=highlight>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴¹ <http://www.mfa.org/collections>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴² <http://collezioni.museoegizio.it/eMuseumPlus?service=ExternalInterface>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴³ <https://www.louvre.fr/departments/antiquites-egyptiennes/oeuvres-choisies#tabs>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁴ <https://oi.uchicago.edu/collections>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁵ <http://petriecat.museums.ucl.ac.uk/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁶ <http://www.globalegyptianmuseum.org/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁷ <http://cipeg.icom.museum/index.php?c=About>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁸ <http://timea.rice.edu/index.html>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁴⁹ <https://www.metmuseum.org/art/collection>. Ke *Creative Commons*: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁵⁰ <https://jsesh.qenherkhopeshef.org/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁵¹ <http://aaew.bbaw.de/ta/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁵² <http://aaew.bbaw.de/ta/servlet/S05?d=d001&h=h001>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁵³ <http://aegyptologie.unibas.ch/17158/>. Přístupné 5. ledna 2018.
- ⁵⁴ <http://www.fitzmuseum.cam.ac.uk/er/beinlich/beinlich.html>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁵⁵ <http://topbib.griffith.ox.ac.uk/index.html>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁵⁶ <http://topbib.griffith.ox.ac.uk/dtb.html?topbib=409-030>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁵⁷ <http://topbib.griffith.ox.ac.uk/dtb.html?topbib=401-150>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁵⁸ <https://www4.ivv1.uni-muenster.de/litw3/Aegyptologie/index1.htm>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁵⁹ <http://www.pyramidtextsonline.com/plan.html>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁰ <http://totenbuch.awk.nrw.de/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶¹ <https://aegyptologie.unibas.ch/werkezeuge/sinuhe-bibliographie/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶² <http://dem-online.gwi.uni-muenchen.de/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶³ <http://dmd.wepwawet.nl/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁴ <http://research.uni-leipzig.de/digiheka/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁵ <http://www.trismegistos.org/index.html>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁶ Odkazy na stránce: <http://www.trismegistos.org/about>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁷ http://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/oe_ahrc_2006/queryTombs.cfm?CFID=3d1bc5e9-e013-430b-963e-882d211ca6c5&CFTOKEN=0. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁸ <http://giza.fas.harvard.edu/about/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁶⁹ <http://www.giza-projekt.org/>. Přístupné 6. ledna 2018.
- ⁷⁰ <http://www.aeraweb.org/projects/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷¹ <http://www.thebanmappingproject.com/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷² <http://www.cfeetk.cnrs.fr/index.php?page=actualites&n=1>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷³ <http://wayback.archive-it.org/7877/20160919152116/http://dlib.etc.ucla.edu/projects/Karnak/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁴ <http://www.ifao.egnet.net/bases/cache/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁵ <http://www.hierakonpolis-online.org/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁶ http://www.eeescience.utoledo.edu/faculty/harrell/egypt/Quarries/Quarries_Menu.html. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁷ <https://www.ees.ac.uk/delta-survey>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁸ <http://xoomer.virgilio.it/francescoraf/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁷⁹ <http://www.griffith.ox.ac.uk/discoveringtut/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸⁰ <http://archive.griffith.ox.ac.uk/index.php/petrie-collection>. Přístupné 10. června 2018.
- ⁸¹ <http://www4.ivv1.uni-muenster.de/litw3/Aegyptologie/index04.htm>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸² <http://egyptartefacts.griffith.ox.ac.uk/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸³ <http://www.oxfordexpeditiontoegypt.com/Database.php>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸⁴ <http://meketre.org/>. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸⁵ https://www.osirisnet.net/e_why.htm. Přístupné 7. ledna 2018.
- ⁸⁶ <https://www.degruyter.com/view/j/zaes#>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁸⁷ <https://www.jstor.org/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁸⁸ <https://www.degruyter.com/view/serial/21727>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁸⁹ <https://buske.de/monographien-und-reihen/studien-zur-altagyptischen-kultur-sak.html>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹⁰ <http://archive.arce.org/publications/journals/overview>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹¹ https://www.austriaca.at/aegypten_und_levante_collection. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹² <http://journals.sagepub.com/loi/ega?expanded=1990-1999&expanded=1999>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹³ <https://www.mq.edu.au/research/research-centres-groups-and-facilities/resilient-societies/centres/ancient-cultures-research-centre/our-projects/the-australian-centre-for-egyptology/publications>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹⁴ <http://aror.orient.cas.cz/category/table-of-contents/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹⁵ <http://www.ifao.egnet.net/bifao/>. Přístupné 8. ledna 2018. Mnoho dalších francouzských odborných časopisů je zdarma online na webu *Persée*: <http://www.persee.fr/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹⁶ <http://orient.sav.sk/asian-and-african-studies/>. Přístupné 10. června 2018.
- ⁹⁷ Mimočodem, v oblasti vydávání akademických knih je kromě gigantů Oxfordu a Cambridge ještě dost prostoru pro menší vydavatele (Fyfe *et al.* 2017).
- ⁹⁸ *Web of Science*: <https://login.webofknowledge.com>, Scopus: <https://www.scopus.com>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ⁹⁹ Je ale celkem pozoruhodné, že uvedené časopisy chybí v *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*: <https://doaj.org/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁰ <http://pes.ff.cuni.cz/cs/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰¹ http://www.britishmuseum.org/research/online_journals/bmsaes.aspx. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰² <http://www.egyptian-architecture.com/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰³ <https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/cipeg/index>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁴ <https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/aegyp/issue/view/3487/showToc>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁵ <https://rivista.museoegizio.it/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁶ <https://arxiv.org/>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁷ Přehled o přístupech vydavatelů k *open access* poskytuje databáze *SHERPA/RoMEO*: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁸ <https://www.nature.com/articles/d41586-018-00093-7>. Přístupné 8. ledna 2018.
- ¹⁰⁹ <https://www.timeshighereducation.com/news/sweden-cancels-elsevier-contract-open-access-dispute-spreads>. Přístupné 10. června 2018.
- ¹¹⁰ <http://emhotep.net/2012/10/23/announcements/egyptology-on-facebook/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹¹ <https://www.facebook.com/egyptologieffuni/>. Přístupné 9. ledna 2018.

- ¹¹² <https://twitter.com/search?q=%23egyptology&lang=cs>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹³ <https://www.instagram.com/explore/tags/egyptology/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁴ <https://www.flickr.com/photos/egyptexplorationsociety/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁵ <https://www.academia.edu/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁶ <https://www.researchgate.net/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁷ <https://zenodo.org/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁸ <https://hcommons.org/about/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹¹⁹ <https://www.youtube.com/user/egyptologieffuni>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁰ <https://www.youtube.com/channel/UCIhMAHk6FP0i0uG0UoITJGA>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²¹ <https://www.youtube.com/static?template=terms>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²² <https://www.youtube.com/user/YaleCourses/playlists>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²³ <https://www.youtube.com/user/StanfordUniversity/playlists>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁴ <https://www.youtube.com/user/JamesHenryBreasted>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=A5zXlPk4oHI&list=PLsnLP-cXMHBKMDFaHr1QX3nFEtKJHvwpGC>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁶ <https://www.youtube.com/channel/UCfN1fad5QUeyu7JfC6JTQ>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁷ <https://www.coursera.org/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁸ <https://www.coursera.org/courses?languages=en&query=egypt>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹²⁹ <https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³⁰ <http://www.egyptologyonline.manchester.ac.uk/study/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³¹ <http://www.proquest.com/products-services/pqdtglobal.html>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³² <https://odevzdej.cz/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³³ <http://www.aeraweb.org/projects/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³⁴ <http://intarch.ac.uk/>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³⁵ <https://www.frontiersin.org/journals/digital-humanities/sections/digital-archaeology>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³⁶ <https://www.youtube.com/user/dainst/playlists>. Přístupné 9. ledna 2018.
- ¹³⁷ <http://5stardata.info/cs/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹³⁸ <http://archaeologydataservice.ac.uk/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹³⁹ <http://archaeologydataservice.ac.uk/advice/guidelinesForDepositors.xhtml>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁰ <https://www.tdar.org/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴¹ <https://opencontext.org/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴² <http://www.ariadne-infrastructure.eu/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴³ <http://www.aiscr.cz/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Web_2.0. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁵ <http://papyri.info/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁶ <http://terrawatchers.org/#>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁷ <https://www.globalexplorer.org/expedition>. Přístupné 10. ledna 2018.
- ¹⁴⁸ <http://www.ur-online.org/>. Přístupné 10. ledna 2018.
- Bond, Sarah E.
2017 „Dear Scholars, Delete Your Account At Academia.Edu“, Forbes (<https://www.forbes.com/sites/drsarahbond/2017/01/23/dear-scholars-delete-your-account-at-academia-edu/#21292ae62d62>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Bronk Ramsey, Christopher – Shortland, Andrew J. (eds.)
2013 *Radiocarbon and the Chronologies of Ancient Egypt*, Oxford: Oxbow Books.
Claes, Wouter – Van Keer, Ellen
2014 „Les ressources numériques pour l'égyptologie“, *Bibliotheca Orientalis* LXXI/3–4, s. 297–306 (<http://poj.peeters-leuven.be/content.php?url=article&id=3062113>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Collier, Mark – Manley, Bill
2007 *Jak číst egyptské hieroglyfy. Srozumitelná příručka pro samouky*, Praha: Volvox Globator.
Dědičová, Petra – Rygelová, Pavla – Marek, Jiří – Skůpa, Jan (eds.)
2016 *Otevřený přístup k vědeckým informacím: současný stav v České republice a ve světě*, Brno: Nakladatelství VUTIUM (<https://dspace.vutbr.cz/xmlui/handle/11012/61751>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Delattre, Alain – Heilporn, Paul
2014 „Electronic Resources for Graeco-Roman and Christian Egypt“, *Bibliotheca Orientalis* LXXI/3–4, s. 307–331 (<http://poj.peeters-leuven.be/content.php?url=article&id=3062114>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Derricourt, Robin
2012 „Pyramidologies of Egypt: a Typological Review“, *Cambridge Archaeological Journal* 22/3, s. 353–363.
Duffy, Brooke Erin – Pooley, Jefferson D.
2017 „“Facebook for Academics”: The Convergence of Self-Branding and Social Media Logic on Academia.edu“, *Social Media + Society* 3/1 (<https://doi.org/10.1177/2056305117696523>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Erman, Adolf – Grapow, Herrmann (eds.)
1926–1953 *Wörterbuch der ägyptischen Sprache im Auftrage der Deutschen Akademien I–V, Belegstellen I–V*, Berlin: Akademie-Verlag.
Fyfe, Aileen – Coate, Kelly – Curry, Stephen – Lawson, Stuart – Moxham, Noah – Røstvik, Camilla Mørk
2017 „Untangling Academic Publishing: A history of the relationship between commercial interests, academic prestige and the circulation of research“, Zenodo (<https://zenodo.org/record/546100>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Gill, Jimmy – Cooper, Amelia – Blakers, Elisa
2017 „Who owns my social media content?“, *Lexology* (<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a2627dc8-1d2a-4a2a-ae48-04f3f0cc2815>). Přístupné 10. ledna 2018.).
Gillies, James – Cailliau, Robert
2000 *How the Web was born: the story of the World Wide Web*, Oxford: Oxford University Press.
Goldsmith, Jack – Wu, Tim
2008 *Kdo řídí Internet?*, Praha: Dokořán – Argo.
Helck, Wolfgang – Otto, Eberhard – Westendorf, Wolfhart
1975–1992 *Lexikon der Ägyptologie I–VII*, Wiesbaden: Harrasowitz.
Janák, Jiří
2013a „Akh“, in: Dieleman, Jacco – Wendrich, Willeke (eds.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/7255p86v>). Přístupné 10. ledna 2018.).
2013b „Northern Bald Ibis (Akh-Bird)“, in: Wendrich, Willeke (ed.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/9m96g9sb>). Přístupné 10. ledna 2018.).
2014 „Saddle-Billed Stork (Ba-Bird)“, in: Wendrich, Willeke (ed.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/0r77f2f8>). Přístupné 10. ledna 2018.).
2016 „Ba“, in: Dieleman, Jacco – Wendrich, Willeke (eds.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/9tf6x6xp>). Přístupné 10. ledna 2018.).

Literatura:

Andruško, Alena

2016 *Internet, informační společnost a autorské právo*, Praha: Wolters Kluwer.

Bárta, Miroslav

2017 „Radjedef to the Eighth Dynasty“, in: Grajetzki, Wolfram – Wendrich, Willeke (eds.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/67n4m4c4#main>). Přístupné 10. ledna 2018.).

- Jansa, Lukáš – Otevřel, Petr – Čermák, Jiří – Mališ, Petr – Hostaš, Petr – Matějka, Michal – Matejka, Ján
2016 *Internetové právo. Praktický průvodce*, Brno: Computer Press.
- Kalchgruber, Peter – Hudáková, Lúbia
2017 „Crowdsourcing in Egyptology – images and annotations of Middle Kingdom private tombs“, in: Rosati, Gloria – Guidotti, Maria Cristina (eds.). *Proceedings of the XI International Congress of Egyptologists. Florence Egyptian Museum, 23–30 August 2015*, Oxford: Archaeopress, s. 303–307.
- Krueger, Frederic
2017 „The Stargate Simulacrum: Ancient Egypt, Ancient Aliens, and Post-modern Dynamics of Occulture“, *Aegyptiaca* 1, s. 46–74 (<https://journals.uni-heidelberg.de/index.php/aegypt/rt/metadata/40164/33823>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Landgráfová, Renata
2013 *Jazyk egyptských písařů. Gramatika klasické egyptštiny*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- Larivière, Vincent – Hausteijn, Stefanie – Mongeon, Philippe
2015 „The Oligopoly of Academic Publishers in the Digital Era“, *PLoS ONE* 10/6, (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4465327/>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Lupač, Petr
2015 *Za hranice digitální propasti. Nerovnost v informační společnosti*, Praha: Sociologické nakladatelství.
- Manuelian, Peter Der
2017 *Digital Giza: Visualizing the Pyramids*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press [MetaLABprojects].
- Mráček, Jakub a kolektiv
2014 *Jak otevřít data?*, Praha: Fond Otakara Motejla (<http://www.otevrenadata.cz/res/data/001/003498.pdf>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Nauman, Fridrich
2009 *Dějiny informatiky od abaku k internetu*, Praha: Academia.
- Pethen, Hannah
2017 „Global Xplorer: Satellite remote sensing, looting and crowd-sourcing“, *Archaeology and Egyptology in the 21st century* (<https://hannahpethen.com/2017/02/07/global-xplorer-satellite-remote-sensing-looting-and-crowd-sourcing/>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Polis, Stéphane – Winand, Jean (eds.)
2013 *Texts, Languages & Information Technology in Egyptology: Selected papers from the meeting of the Computer Working Group of the International Association of Egyptologists (Informatique & Égyptologie), Liège, 6–8 July 2010*, Liège: Presses Universitaires de Liège.
- Řehka, Karel
2017 *Informační válka*, Praha: Academia.
- Shaw, Ian (ed.)
2003 *Dějiny starověkého Egypta*, Praha: BB Art.
- Schmitt, Jason
2014 „Academic Journals: The Most Profitable Obsolete Technology in History“, *Huffington Post* (https://www.huffingtonpost.com/jason-schmitt/academic-journals-the-mos_1_b_6368204.html). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Schreibman, Susan – Siemens, Raymond George – Unsworth, John (eds.)
2016 *A New Companion to Digital Humanities*, Chichester: Wiley Blackwell.
- Stocks, Denys A.
2003 *Experiments in Egyptian archaeology. Stoneworking technology in ancient Egypt*, London – New York: Routledge.
- Tennant, Jon
2017 „Who Isn't Profiting Off the Backs of Researchers?“, *Discover* (http://blogs.discovermagazine.com/crux/2017/02/01/who-isnt-profiting-off-the-backs-of-researchers/#.Wkp3K9_iZPb). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Terras, Melissa
2016 „Crowdsourcing in the Digital Humanities“, in: Schreibman, Susan – Siemens, Raymond George – Unsworth, John (eds.). *A New Companion to Digital Humanities*, Chichester: Wiley Blackwell, s. 420–438.
- Verner, Miroslav
2007 „Egyptologie“, in: Verner, Miroslav – Bareš, Ladislav – Vachala, Břetislav. *Encyklopedie starověkého Egypta*, Praha: Libri, s. 55–86.
- 2008 *Pyramidy*, Praha: Academia.
- Vértes, Krisztián
2014 *Digital Epigraphy*, Chicago: Oriental Institute (<https://oi.uchicago.edu/research/publications/misc/digital-epigraphy>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Vymazalová, Hana
2016 „Ration System“, in: Moreno García, Juan Carlos – Wendrich, Willeke (eds.). *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, Los Angeles (<https://escholarship.org/uc/item/8g74r617>). Přístupné 10. ledna 2018.).
- Wu, Tim
2011 *The Master Switch. The Rise and Fall of Information Empires*, London: Vintage Books.

Abstract:**Egyptology on the Internet**

The article follows an example of Wouter Claes and Ellen van Keer (2014) and provides an overview of the Egyptological sources available on the Internet, intended to serve interested Czech and Slovak audiences. Two main aims of the article are to provide a catalogue of the Internet sources and to discuss some problems connected to them. After a short history of the Internet and its diverse language versions, fundamental Egyptological resources are discussed, followed by web pages of the Egyptological institutes and museums, sources on the ancient Egyptian language and archaeology, Egyptological journals, social networks (*i.e.* predominantly *Facebook*, *Academia.edu* and *Research Gate*), videos, pseudoarchaeological sources, digital humanities, open data and Web 2.0 (crowdsourcing projects). The available data are mostly only of the first star of the five-star data deployment scheme as proposed by Tim Berners-Lee. Additionally, although a lot of data and databases are available online for free, the latest knowledge published in monographs and journals is only exceptionally reachable in open access. In this respect, the cataloguing of existing sources by specialists is very important, represented in the field *e.g.* by *Egyptology Resources* and *Ancient World Online*.

Internet – Egyptology – open access – digital humanities – Web 2.0 – open data

internet – egyptologie – open access – digital humanities – Web 2.0 – otevřená data

Martin Odler (martin.odler@ff.cuni.cz)

Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova